Litografiskt

ALLEHANDA

UTGIVARE: LITOGRAFKLUBBENS ARKIV Nr 2/2010

Att svänga av Lännavägen mot *Sundby Gård* i Huddinge och från den gamla vackra infarten med ekar njuta av det pastorala landskapet med ängsmarker, betande hästar, skogsdungar och glittrande vatten är bara det en upplevelse i sig. Väl inne på gårdsområdet efter Sundbys gamla torp och ekonomibyggnader ligger Litografiska museets nya och arkitektoniskt intressanta hus nere på ängen till höger.

Här kan man lära känna *Alois Senefelder* och hans verk och uppfinningar, som fortsatte den tryckerihistoriska utvecklingen, där *Johannes Gutenberg* med boktrycket och de *"lösa"* typerna slutade. År 1798 uppfann *Senefelder* den kemiska tryckmetoden ca 350 år efter *Gutenbergs* banbrytande insats. Det gjorde det möjligt att enklare trycka större upplagor, använda bilder med äkta gråtoner före uppfinningen av raster, utveckla färgtrycket m.m. Han lade grunden till det moderna offsettrycket, som varit den dominerande tryckmetoden i världen fram till nutid. Museet, ett levande arbetslivsmuseum, återskapar och visar de förhållanden och den teknik som inleddes i början av 1800-talet med tryckmediet kalksten (grek. lithos) och det enkla förhållandet att fett stöter bort vatten.

I museets ljusa ändamålsenliga lokaler finns dels en mer permanent utställning av maskiner och utrustning och dels tillfälliga utställningar för att visa de produkter, som skapades såsom affischer, etiketter, skolplanscher, kartor och andra bruksbilder men också aktuella konstgrafiska utställningar av samtida konstnärer. ■

I detta nummer... SENEFELDER • JOHANNA • UTSTÄLLNINGAR • MEDLEMSINFORMATION

Redan 1807 fanns ett litografiskt tryckeri på Köpmangatan i Gamla stan, Scheele´s litografiska tryckeri. Den snabba spridningen av den nya tekniken berodde på att Senefelder träffade en musikförläggare, som insåg fördelarna och snabbheten med tryckförfarandet. Denne erbjöd Senefelder en anställning vid sitt förlag i Offenbach och redan efter några månader var Alois Senefelder på plats med nya tryckpressar. *Johan André*, som förläggaren hette, öppnade raskt nya tryckerier i London, Paris, Berlin m fl stora städer på kontinenten och så spreds kunskapen om den nya tekniken också till Stockholm.

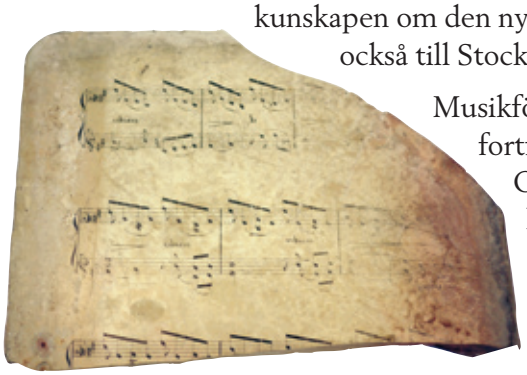

Musikförlaget finns fortfarande kvar i Offenbach men lokalerna bombades och förstördes helt under andra världskriget. Dock hittades litostenar, som använts för att fylla bombhål efter kriget, när tunnelbanan skulle byggas ca 1990. På museet finns en sten från Senefelders första tid i Offenbach. I övrigt finns drygt tusentalet litografiska stenar med olika motiv från främst 1900-talets första årtionden. ■

Hösten kommer också att omfatta kursverksamhet i samarbete med ABF, som initierats av *Gunnar Fernquist* och leds av *Gunnar Olausson*. Ett antal intressenter för att lära sig litografera har anmält sig.

I projektet Skapande Skola kommer vi att tillsammans med tre klasser från Vretskolan i Skogås, att trycka omslagen till en bok som görs av eleverna. Inlagan bilder kommer att tryckas i samarbete med Xenter i Tumba.

Även internutbildning av våra medlemmar i bl a tryckning i Johanna kommer att ske med *Ture Mattsson* som kursledare. ■

Vårt största och finaste föremål är *Johanna*. En s k stoppcylinderpress från 1897 och byggd i Johannisberg, inte långt från de berömda rehnska vingårdarna i Tyskland.

Johanna köptes först till Linköpings Litografiska Tryckerier och har efter många öden omsorgsfullt renoverats av medlemmar i föreningen Litografklubbens Arkiv, som driver museet. ■

Museet har främst riktat sin verksamhet mot Huddinges invånare, skolor och företag. Med Stockholms läns landstings stöd kommer nu Litografiska Museet att marknadsföra sig i hela Stockholms län. Det innebär främst en ökad annonsering i tidningar och tidskrifter samt personlig försäljning av våra tjänster mot organisationer och företag runt om i länet.

Den första tryckpressen för litografiskt tryck konstruerades av Senefelder och kallas stångpress. Av den kan vi visa en mindre modell. Museet förfogar över ett antal s k rivarpressar. Tre rivare finns uppställda och används för tryckning. ■

Renovering och bevarandeinsatser

Bland alla våra gamla föremål som kräver insatser för att inte förstöras av tidens tand finns *Hästen*. Den består av ett antal sär- och samtryck i stort format, 950 x 1250 mm, och 7 färger + klatsch, gjorda på 1920-talet av W Zachrissons tryckeri i Göteborg. Dessa har förvarats i en trälåda och varit uppfästa mot kartong. Tyvärr är detta inget bra sätt att förvara tryck. Såväl låda som kartong avger syra och missfärgar tryckpappret. Med Riksarkivets rekommendationer har nu Hästen lämnats till en papperskonservator för en försiktig restaurering. Bidrag har erhållits från Riksantikvarieämbetet för att kunna genomföra detta. ■

August Strindbergs dotterson, *Christophe Sulzbach*, utbildade sig till bildhuggare och litograf. Han gjorde en fris, som hängde över ingången till Litografiska Föreningens lokal på Söder med motiv från de litografiska yrken och Senefelder. Den är gjord i gips och har skadats av transporter och tid. *Gunnar Olausson* håller nu på att renovera denna intressanta fris, som skall hängas upp bredvid *Johanna*. ■

Utställningar

Under sommaren och fram t o m oktober visar vi *Kaffe vi minns* i samarbete med KF Stockholm. Den exponerar KFs marknadsföring av det klassiska Cirkelkaffet och berättar om det och de reklammän som låg bakom de affischer som skapades under perioden.

Utställningen tillhör en av museets mest besökta utställningar. Vi har haft gratis inträde för dem med Med Mera-kort och KF har sponsrat med kaffe för besökare. Inledningsvis fanns en kort presentation i KFs medlemsblad, vilket bidragit till framgången.

Programmet för framtida utställningar är ännu inte klart men eftersom såväl notskrift och kartografi har varit ursprungliga områden för den litografiska framställningen är det områden vi gärna utforskar och hoppas kunna ställa ut.

Har någon medlem i Litografiska Klubbens Arkiv (LKA) förbindelser och kunskaper är vi tacksamma för tips.

Närmast planeras en utställning med grafiska blad med Stockholms motiv från tidigt 1800-tal. ■

Hitta hit med allmänna samfärdsmedel

Med pendeltåg från Stockholms Central till Huddinge station. Från bussterminalen, som ligger strax intill går *buss 709* mot Länna handelsplats till Sundby Gård. Efter något hundratal meter in på området förbi Sundby Gårds lagård på stengrund ser man museibyggnaden. Även *buss 865*, mellan Huddinge sjukhus (pendeltågstation Flemingsberg) och Handenterminalen passerar Sundby Gård, avstigning Gladövägen. Därifrån 10–15 min promenad till museet. Restid från Stockholms C till Sundby Gård ca 35 min.

Med bil Länsväg 226, som fortsätter ur Söderledstunnlarna mot Huddinge, passera den vita kyrkan på vänster sida och sväng höger vid länsväg 259 mot Västerhaninge och Gladö Kvarn. Sundby Gård ligger efter ca 7 km på vänster sida. ■

ÖPPETTIDER & visningar

Museet är öppet *onsdagar* 11.00–15.00.
Sommartid även *söndagar* 10.00–16.00.
Guidade visningar i grupp sker mot avgift.

Vi tar med glädje emot besökare efter överenskommelse, även spontana besök eftersom vi oftast finns i lokalerna.

Bli medlem

Årsavgiften för enskilda medlemmar är 150 kronor och du får:

- Fria besök för dig själv och anhöriga
- Möjlighet att utan kostnad delta i litografiskt arbete på museet
- Kontakt med gamla yrkesmän, -kvinnor med stor samhörighetskänsla
- Möjlighet att vinna årets litografi mm

Grudes vänner är museets sponsorer

De har följande förmåner:

- Fri entré
- Visningar av Grudes Ateljé & Stentryckeri
- Tillgång till konferenslokal
- 3–5 litografier per år

En kalksten med ditt företags logotyp, som placeras väl synligt i entrén på Grudes Ateljé & Stentryckeri.

Medlemskap för företag och organisationer

Fri entré till Grudes Ateljé & Stentryckeri för företagets anställda

- Bokade visningar – 50 %
- Bokning av konferenslokal – 50 %
- En litografi per år
- Inbjudan till vernissager och specialarrangemang

FAKTA

Huvudman för Litografiska Museet är Litografklubbens Arkiv. Föreningen är öppen för alla som är intresserade av litografiskt tryck. Sedan 2005 driver föreningen Litografiska Museet – Grudes Ateljé & Stentryckeri. *Per Erik Grude* var tryckeriföretagare i Stockholm, som testamenterat pengar till en fond, *Per Erik* och *Hanna Grudes Stiftelse*, som museet inledningsvis fått pengar till sin verksamhet.

Kontakt:
Litografiska Museet
GRUDES ATELJÉ & STENTRYCKERI
Sundby Gård · SE-141 91 HUDDINGE

Telefon: 08 746 90 91
grudesmuseum@telia.com
www.grudesmuseum.se

Litografiskt Allehanda utges av Litografklubbens Arkiv.
Redaktör: Göran Wassberg. Foto: Thomas Svensson
Tryck: Wassberg + Skotte Tryckeri AB
Med stöd av Stockholms läns landsting